

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Aleše Roztočila a soudců JUDr. Tomáše Herce a Mgr. Petry Weissové v právní věci žalobce: **Mgr. J. H.**, proti žalované: **Česká advokátní komora**, sídlem Národní 118/16, Praha 1, o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 29. 2. 2024, č. j. 10.01-000040/24-0003, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 8. 8. 2024, č. j. 14 A 23/2024-48,

t a k t o :

- I. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 8. 8. 2024, č. j. 14 A 23/2024-48, a rozhodnutí žalované ze dne 29. 2. 2024, č. j. 10.01-000040/24-0003, **se z r u š u j í** a věc **se v r a c í** žalované k dalšímu řízení.
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o žalobě a o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

[1] Věc se týká rozhodování České advokátní komory o žádosti o určení advokáta k bezplatnému poskytnutí právní služby podle § 18c odst. 1 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, za účelem zastupování osoby v řízení před Ústavním soudem. Jde o to, zda a za jakých podmínek může existující judikatura Ústavního soudu a Nejvyššího správního soudu opodstatňovat nevyhovění žádosti z důvodu „*zjevně bezdůvodného uplatňování nebo bránění práva*“ ve smyslu § 18c odst. 5 zákona o advokacii.

[2] Úřad práce České republiky – krajská pobočka Ústí nad Labem (dále jen „úřad práce“) rozhodnutím ze dne 19. 11. 2021, č. j. 294263/21/DC, žalobci (dále jen „stěžovatel“) nepřiznal dávku sociální podpory příspěvek na bydlení ode dne 1. 10. 2021. Prostor obývaný stěžovatelem, který je tvořen místností o výměře menší než 16 m² a větší než 8 m² a dále prostorem s WC a sprchovým koutem s vchodem přímo z této místnosti, podle úřadu práce není bytem ve smyslu § 24 odst. 5 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění

pozdějších předpisů. Tento prostor totiž nesplňuje podmínky podle § 10 odst. 6 vyhlášky č. 268/2009 Sb., o technických požadavcích na stavby, aby mohl být považován za byt, ani jako byt nebyl zkolaudován.

[3] Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen „ministerstvo“) rozhodnutím ze dne 20. 1. 2022, č. j. MPSV-2022/10524-916, ve znění opravného rozhodnutí z téhož dne, č. j. MPSV-2022/10845-916, zamítlo odvolání stěžovatele proti rozhodnutí úřadu práce a toto rozhodnutí potvrdilo. Krajský soud v Ústí nad Labem (dále jen „krajský soud“) rozsudkem ze dne 12. 12. 2022, č. j. 42 Ad 5/2022-54, zamítl žalobu stěžovatele proti rozhodnutí ministerstva. Nejvyšší správní soud (dále též „NSS“ nebo „kasační soud“) usnesením ze dne 12. 12. 2023, č. j. 6 Ads 10/2023-46, odmítl kasační stížnost proti tomuto rozsudku pro nepřijatelnost.

[4] Stěžovatel zamýšlel podat proti usnesení Nejvyššího správního soudu ústavní stížnost a za tímto účelem požádal dne 21. 1. 2024 žalovanou o určení advokáta podle § 18c zákona o advokacii k poskytnutí bezplatné právní služby. Žalovaná v záhlaví uvedeným rozhodnutím rozhodla, že stěžovateli advokáta neurčuje. V rozhodnutí poukázala na to, že v minulosti podal několik žádostí o určení advokáta za účelem podání ústavní stížnosti v obdobných věcech, v nichž šlo také o žádost o příspěvek na bydlení vztahující se ke stejnému obývanému prostoru.

[5] Žalovaná ve svém rozhodnutí shrnula, že určila advokáta stěžovateli v jediné věci, v níž měla ústavní stížnost směřovat proti usnesení NSS ze dne 5. 1. 2022, č. j. 6 Ads 268/2021-40, kterou byla odmítnuta kasační stížnost stěžovatele pro nepřijatelnost. Ústavní stížnost nakonec nebyla podána. Žádostem o určení advokáta, které byly podány za účelem podání ústavních stížností proti usnesením NSS ze dne 8. 3. 2023, č. j. 1 Ads 63/2022-47, a ze dne 30. 3. 2023, č. j. 2 Ads 100/2022-49, následně nebylo vyhověno. I těmito usneseními byly kasační stížnosti v podobných věcech odmítnuty pro nepřijatelnost. Usnesením NSS č. j. 6 Ads 10/2023-46, jehož se týká nyní posuzovaná žádost o určení advokáta, byla kasační stížnost odmítnuta pro nepřijatelnost ze stejných důvodů. Žalovaná zároveň odkázala na usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 7. 2022, sp. zn. III. ÚS 1599/22, které se týkalo použití § 24 odst. 5 zákona o státní sociální podpoře ve věci jiného stěžovatele. Vzhledem k těmto rozhodnutím dospěla k závěru, že stěžovatel bude se svou ústavní stížností zjevně neúspěšný, v důsledku čehož nesplnil podmínku podle § 18c odst. 5 zákona o advokacii pro určení advokáta.

[6] Městský soud v Praze (dále jen „městský soud“) se s tímto právním hodnocením ztotožnil a napadeným rozsudkem zamítl žalobu stěžovatele proti rozhodnutí žalované. Podotkl v něm, že již ze samotného textu žaloby a obsahu správního spisu jsou patrné znaky tzv. „sudičství“, tedy uplatňování zákonných procesních prostředků nikoli pro ochranu domnělých práv stěžovatele, ale pouze pro samotné projednání věci soudem. O totožných právech již bylo opakovaně rozhodnuto nejen Nejvyšším správním soudem, ale i Ústavním soudem. Řešená právní otázka je podle městského soudu zcela jasná a žalobci známá.

[7] K samotnému posouzení žádosti městský soud uvedl, že § 18c odst. 5 zákona o advokacii stanoví materiální podmínky, za nichž lze určit advokáta podle § 18c odst. 1 zákona o advokacii. Patří mezi ně, že ve věci nesmí jít o „zneužití či zjevně bezdůvodné

pokračování

uplatňování nebo bránění práva“. Jde o obsahově srovnatelné kritérium s pojmem „*zjevně bezúspěšnosti*“ ve smyslu § 36 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“). Při posuzování tohoto kritéria je žalovaná povinna komplexně zvážit i potenciální úspěšnost právního prostředku, k němuž se žádost o určení advokáta pro poskytnutí právní služby vztahuje. Žádné pochybení žalované z napadeného rozhodnutí ani obsahu spisu nevyplývá. Žalovaná si byla vědoma nejen stavu tohoto řízení, ale brala v úvahu komplexně i předcházející obdobné žádosti a předchozí uplatňování podobných práv stěžovatelem v jiných řízeních. Přesně popsala zákonná ustanovení, která v dané věci byla použita, přihlédla k odpovídající judikatuře a rovněž srozumitelně uvedla skutkové okolnosti, ze kterých při rozhodování vycházela. Samotná skutečnost, že stěžovatel nebyl v předchozích případech úspěšný, sama o sobě nemusí znamenat bezdůvodnost nynější žádosti. O takový případ nyní ale nejde. Stěžovatel nemá žádný důvod se domnívat, že by jeho potenciální ústavní stížnost dopadla jinak.

[8] K námitce stěžovatele, že v jiné věci obdobného charakteru bylo jeho žádosti o určení advokáta vyhověno, městský soud podotýká, že šlo o typově starší řízení, a tudíž okolnosti týkající se bezdůvodnosti žádosti nemusely být v té době zřejmé či rozhodnuté takovým způsobem, aby bylo možné uvažovat o zjevné bezdůvodnosti ve smyslu § 18c odst. 5 zákona o advokacii. Nicméně jedno kladné rozhodnutí nenastoluje žádnou správní praxi, ani nijak nezpochybňuje následná negativní rozhodnutí žalované o žádostech stěžovatele.

II. Kasační stížnost a vyjádření žalované

[9] Stěžovatel podal proti rozsudku krajského soudu kasační stížnost z důvodů, které podřadil pod § 103 odst. 1 písm. a), b), c) a d) s. ř. s., navrhl jej zrušit a věc vrátit krajskému soudu k dalšímu řízení. Je přesvědčen, že v řízení před správními orgány i následném soudním řízení, v němž Nejvyšší správní soud rozhodl usnesením č. j. 6 Ads 10/2023-46, bylo porušeno jeho základní právo na spravedlivý proces. V tomto ohledu vytkl správním orgánům i soudům odepření přezkoumání jednotlivých předložených důkazů, zamlčení, potažmo nevypořádání se se skutkovými a právními námitkami, absurdní použití práva na zjištění skutkový stav, nepřipustný soudní aktivismus a přepjatý formalismus.

[10] Právě proti uvedenému usnesení Nejvyššího správního soudu zamýšlel stěžovatel v případě, že bude vyhověno jeho žádosti o určení advokáta, podat ústavní stížnost. Žalovaná však této žádosti v rozporu se zákonem nevyhověla, neboť v ní shledala „*zjevně bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva*“ ve smyslu § 18c odst. 5 zákona o advokacii, které odůvodnila tím, že správní orgány i soudy rozhodly na různých stupních v neprospěch stěžovatele. Důvodem zjevné bezúspěšnosti mohou být ale pouze takové skutečnosti, které jsou zjevné bez potřeby provedení dalšího dokazování (např. u podání podaného po uplynutí propadné lhůty, u podání osoby, která k takovému podání není oprávněna, nebo u podání, jehož projednání brání překážka věci rozhodnuté). Nepostačuje opakování obsahu odůvodnění předchozích soudních rozhodnutí, které zamlčuje masivní porušení práva stěžovatele na spravedlivý proces. Uvedená nezákonnost rozhodnutí žalované podle stěžovatele dopadá i na napadený rozsudek, kterým byla zamítnuta jeho žaloba.

[11] V dalších částech kasační stížnosti pak stěžovatel podrobně shrnuje skutkový stav týkající se jeho nároku na příspěvek na bydlení, jakož i rozhodná správní a soudní rozhodnutí týkající se tohoto příspěvku. Při posuzování prostoru, v němž bydlí, měly být jako jediné rozhodné důkazy posouzeny „Rozhodnutí o povolení stavby bytového domu“ a „Rozhodnutí o kolaudaci bytového domu“, a nikoli vyjádření stavebního úřadu, podle něhož se v jeho archivu nachází projektová dokumentace vypovídající o tom, že se v bytovém domě nachází 6 bytových jednotek a 16 internátních pokojů s vlastním příslušenstvím. Podle stěžovatele prostor, v němž bydlí, splňuje definici bytu podle § 24 odst. 5 zákona o státní sociální podpoře.

[12] Žalovaná se ke kasační stížnosti stěžovatele nevyjádřila.

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[13] Nejvyšší správní soud shledal, že kasační stížnost je přípustná, byla podána osobou k tomu oprávněnou, včas a z důvodů, které zákon připouští. Stěžovatel má vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie, a z tohoto důvodu nemusí být v řízení zastoupen. Následně kasační soud přezkoumal rozsudek krajského soudu v mezích rozsahu kasační stížnosti a v ní uplatněných důvodů, jakož i důvodů, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.).

[14] Kasační stížnost je důvodná.

[15] V posuzované věci nejde o nic jiného než o přístup stěžovatele k Ústavnímu soudu. Podle čl. 36 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) se může každý domoci soudní ochrany svých práv zákonem stanoveným postupem v řízení před obecnými soudy. Týká-li se však tvrzený zásah ústavně zaručených základních práv a svobod, jejich ochrana je svěřena také Ústavnímu soudu, který je za tímto účelem podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky oprávněn rozhodovat o ústavních stížnostech. Tím je zajištěna ochrana ústavně zaručených základních práv a svobod vůči jakémukoli možnému zásahu orgánů veřejné moci, a to nezávisle na tom, zda a jaké jiné procesní prostředky zákon pro ten který případ stanoví. Jedním z procesních předpokladů řízení před Ústavním soudem je i požadavek právního zastoupení.

[16] Podle § 30 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, musí být fyzické a právnické osoby jako účastníci nebo jako vedlejší účastníci řízení zastoupeni advokátem v rozsahu stanoveném právními předpisy. Tato povinnost (neboli advokátní přímus) má zaručit kvalifikované uplatňování práv těchto osob v řízení před Ústavním soudem. Judikaturou Ústavního soudu byla z této povinnosti dovozena výjimka pro ty účastníky, kteří jsou sami advokáti (stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 8. 10. 2015, sp. zn. Pl. ÚS-st. 42/15, ST 42/79 SbNU 637, č. 290/2015 Sb.). Zajištění právního zastoupení ponechává zákon na účastnících a vedlejších účastnících řízení, kteří si mohou zvolit kohokoli z řad advokátů. Ústavní soud jim podle své ustálené rozhodovací praxe neustanovuje zástupce z řad advokátů, neboť podle § 63 zákona o Ústavním soudu nelze v řízení před ním podpůrně použít § 30 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 3. 1998, sp. zn. III. ÚS 296/97, U 20/10 SbNU 409). Soudce zpravodaj je nicméně oprávněn podle

pokračování

§ 83 odst. 1 zákona o Ústavním soudu na návrh účastníka nebo vedlejšího účastníka řízení rozhodnout, že náklady na jeho zastoupení, odůvodňují-li to jeho osobní a majetkové poměry, zcela nebo zčásti hradí stát.

[17] Po celou dobu působení Ústavního soudu mohou osoby, kterým se nepodařilo právní zastoupení advokátem zajistit, požádat žalovanou o určení advokáta za účelem poskytnutí této právní služby. Tím je realizováno jejich základní právo na právní pomoc zaručené v čl. 37 odst. 2 Listiny. Zatímco původně bylo určení advokáta podmíněno pouze tím, že se osoba nemohla poskytnutí právních služeb podle zákona o advokacii domoci (§ 18 odst. 2 zákona o advokacii, ve znění účinném do 31. 3. 2006), postupně bylo vyhovění takovéto žádosti vázáno na splnění dalších podmínek. Po novele zákona o advokacii provedené zákonem č. 258/2017 Sb., která nabyla účinnosti dne 1. 7. 2018, upravuje § 18c tohoto zákona podmínky, za nichž lze určit advokáta pro zastupování osoby mj. v řízení před Ústavním soudem. Ustanovení § 18c odst. 5 zákona o advokacii stanoví, že žalovaná žádosti o určení advokáta *„nevyhoví, jestliže jde o zneužití práva nebo jde-li o zjevně bezdůvodné uplatňování nebo bránění práva“*. Právě *„zjevně bezdůvodné uplatňování nebo bránění práva“* shledala žalovaná při rozhodování o žádosti stěžovatele.

[18] Obdobná překážka, která brání určení advokáta, se ve správním soudnictví uplatní při rozhodování o žádosti o osvobození od soudních poplatků. Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. může předseda senátu za stanovených podmínek zčásti nebo zcela osvobodit účastníka řízení od soudních poplatků, žádost však zamítne, jestliže *„návrh zjevně nemůže být úspěšný“*. Nejvyšší správní soud v této souvislosti uvedl, že *„[k]ategorie zjevné neúspěšnosti (§ 36 odst. 3 s. ř. s.) a zjevně bezdůvodného uplatňování práva (§ 18c odst. 5 zákona o advokacii) se do značné míry překrývají. Podstatou obou institutů je neustanovit zástupce a nehradit jeho náklady z veřejných financí pro zbytečnost a nedůvodnost takového postupu. I kdyby byl zástupce ustanoven, jeho jakákoliv aktivita by nemohla vést k úspěchu ve věci. I přestože je tak slovní vyjádření obou ustanovení jiné, jejich význam je v zásadě shodný, pouze pojem použitý v zákoně o advokacii lze považovat za o něco málo širší“* (rozsudek NSS ze dne 28. 7. 2021, č. j. 8 As 138/2021-30, bod 21).

[19] Zjevná neúspěšnost návrhu ve smyslu § 36 odst. 3 s. ř. s. by měla být zjistitelná bez pochyb, měla by být nesporná a naprosto jednoznačná bez toho, aby bylo nutné provést dokazování (rozsudek NSS ze dne 24. 3. 2006, č. j. 4 Ads 19/2005-105, č. 909/2016 Sb. NSS). Jde o výjimku, kterou je třeba vykládat restriktivně a která se uplatní jen ve zjevných situacích, např. u opožděně podané žaloby, opožděně podané kasační stížnosti, návrhu na prominutí zmeškání zákonné lhůty, kterou nelze prominout, nebo návrhu, který je výslovně vyloučen z věcného přezkumu (srov. rozsudek NSS ze dne 19. 12. 2007, č. j. 7 Afs 102/2007-72), nikoli ve složitějších případech. V nich je nutné zajistit, aby navrhovatel měl možnost v řízení kvalifikovaně přednést svoje stanovisko k rozhodným skutečnostem. Vždy je nezbytné vycházet z okolností konkrétní věci a vyvarovat se svévoli (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 29. 3. 2022, sp. zn. IV. ÚS 1642/21, N 42/111 SbNU 179, zejména body 43 až 48).

[20] Z rozhodnutí žalované vyplývá, že závěr o *„zjevně bezdůvodném uplatňování nebo bránění práva“* odůvodnila poukazem na několik usnesení Nejvyššího správního soudu, jimiž byly pro nepřijatelnost odmítnuty kasační stížnosti stěžovatele. Jak již bylo uvedeno

výše, úřad práce nepovažoval prostor, ve kterém stěžovatel bydlí, za byt, v důsledku čehož nebyla splněna podmínka vzniku nároku na příspěvek na bydlení podle § 24 odst. 5 zákona o státní sociální podpoře. V usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 1599/22, na které žalovaná rovněž odkázala, šlo o žádost jiného stěžovatele týkající se prostoru, vůči němuž tehdejší stěžovatel doložil svůj nárok ověřeným pasportem stavby vyhotoveným podle § 125 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění účinném do 31. 12. 2023. Protože však existovaly dokumenty, které prokazovaly, k jakému účelu byla stavba v minulosti povolena, neuplatnila se nevyvratitelná právní domněnka podle § 125 odst. 2 stavebního zákona, že je stavba určena k tomu účelu, pro který je stavebně-technickým uspořádáním vybavena a k němuž se užívá bez závad. Na základě těchto dokumentů dospěly správní orgány i soudy k závěru, že daný prostor vznikl jako stavební úprava bez příslušného povolení, a uvedená právní domněnka se neuplatní.

[21] Věcí stěžovatele se Ústavní soud doposud nezabýval. Žalovaná sice v jednom případě určila stěžovateli advokáta k poskytnutí bezplatné právní služby, stěžovatel však nakonec ústavní stížnost nepodal, aniž by byly známy důvody, pro které se tak stalo. V usnesení sp. zn. III. ÚS 1599/22 se Ústavní soud zabýval použitím § 24 odst. 5 zákona o státní sociální podpoře na podkladu jiných skutkových okolností. Právní závěr o „*zjevně bezdůvodném uplatňování nebo bránění práva*“ je tak založen především na rozhodnutích Nejvyššího správního soudu, který ve věcech žádostí stěžovatele o příspěvek na bydlení opakovaně rozhodoval a vždy přisvědčil právnímu názoru žalované, že prostory, ve kterých bydlí stěžovatel, nejsou bytem.

[22] Uvedené ovšem neznamená, že v takovémto případě nemá mít stěžovatel zajištěn přístup k Ústavnímu soudu, který by teprve sám posoudil, zda orgán veřejné moci rozhodnutím nebo jiným zásahem porušil některé z jeho ústavně zaručených základních práv a svobod. Rozhoduje-li žalovaná podle § 18c odst. 1 zákona o advokacii o určení advokáta k poskytnutí právní služby, která má spočívat v zastupování osoby v řízení před Ústavním soudem, její úvaha, zda ve věci jde o „*zjevně bezdůvodné uplatňování nebo bránění práva*“ ve smyslu § 18c odst. 5 zákona o advokacii, nemůže nahradit věcné posouzení Ústavního soudu. Nevyhovět žádosti o určení advokáta lze jen při zjevné neexistenci procesních předpokladů řízení o ústavní stížnosti (např. při její zjevné opožděnosti nebo nepřípustnosti) nebo jde-li z hlediska rozhodných skutkových okolností o věc v judikatuře Ústavního soudu již řešenou a vyslovený právní názor Ústavního soudu vylučuje, že by ústavní stížnost mohla být shledána důvodnou. V pochybnostech je třeba rozhodnout ve prospěch určení advokáta. Je naopak nerozhodné, že k věci existuje ustálená judikatura Nejvyššího správního soudu, má-li být účelem určení advokáta podání ústavní stížnosti zpochybňující právě v ní vyslovený právní názor.

[23] V posuzované věci nelze přehlédnout, že Nejvyšší správní soud se v rozsudku ze dne 21. 6. 2024, č. j. 8 As 13/2024-32, zabýval obdobnou věcí stejného stěžovatele, byť nikoli v souvislosti s rozhodováním o určení advokáta podle § 18c odst. 1 zákona o advokacii, nýbrž rozhodováním soudu o osvobození stěžovatele od soudních poplatků podle § 36 odst. 3 s. ř. s. Žádost o osvobození stěžovatele od soudních poplatků byla podána v řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu, v němž městský soud přezkoumával rozhodnutí, kterým žalovaná nevyhověla žádosti stěžovatele o určení advokáta pro účely

pokračování

řízení o ústavní stížnosti proti již zmíněnému rozsudku NSS č. j. 2 Ads 100/2022-49. Tento rozsudek se týkal rovněž oprávněnosti nároku stěžovatele na příspěvek za bydlení.

[24] Podle právního názoru Nejvyššího správního soudu vysloveného v rozsudku č. j. 8 As 13/2024-32 „[s]kutečnost, že určitý nárok stěžovatele v hlavním sporu (zde na dávku státní sociální podpory) byl opakovaně předmětem řízení o kasační stížnosti a stěžovateli nebylo ze strany Nejvyššího správního soudu vyhověno, ještě nemůže vést k tomu, že je zcela evidentní, že stěžovateli neměl být určen advokát, protože se svým návrhem nemůže být úspěšný ani u Ústavního soudu v řízení o ústavní stížnosti. [...] správní soudy rovněž mají povinnost posoudit, zda nebyla porušena základní práva stěžovatele, včetně jeho práva na spravedlivý proces (mají povinnost poskytovat ochranu základním právům stěžovatele), avšak mohou mít na některé právní otázky jiný právní názor než Ústavní soud. Z existence judikatury Nejvyššího správního soudu tedy nelze bez dalšího dovozovat nespornost toho, že věc bude nepochybně Ústavním soudem odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost. To pak nelze automaticky dovozovat ani z jednoho usnesení Ústavního soudu ve věci jiného stěžovatele, které se zabývá aplikací § 24 odst. 5 zákona o státní sociální podpoře. Na první pohled totiž není zřejmé, zda toto usnesení pokrývá všechny právní a skutkové otázky formulované stěžovatelem v hlavním sporu. Stěžovatel například namítá, že způsob posuzování jeho nároku na dávku státní sociální podpory vedl k hrubému porušení jeho práva na spravedlivý proces. Za této situace proto městský soud nemohl s vysokou pravděpodobností předjímat, jak ve věci stěžovatele případně rozhodne Ústavní soud, a tudíž [...] ani konstatovat, že [...] stěžovatel nemůže být v řízení o ústavní stížnosti za žádných okolností úspěšný“ (bod 16 cit. rozsudku).

[25] Nejvyšší správní soud v uvedeném rozsudku dále konstatoval, že stěžovatel „argumentuje porušením základních práv a svobod, přičemž prozatím neexistuje ustálená judikatura Ústavního soudu k jím řešeným otázkám. Za této situace posouzení možného omezení práva nemajetných osob na přístup k Ústavnímu soudu je otázkou komplikovanějšího výkladu, a nelze na něj vztáhnout koncepci zjevné neúspěšnosti“ (rozsudek NSS č. j. 8 As 13/2024-32, bod 17). Kromě toho kasační soud přihlédl i k tomu, že řešená věc se váže přímo k podstatným okolnostem životní sféry stěžovatele, konkrétně k jeho existenčním problémům (srov. rozsudek NSS ze dne 25. 8. 2023, č. j. 8 As 190/2023-20, body 7 a 8).

[26] Žalovaná založila svůj závěr, že ústavní stížnost stěžovatele proti usnesení NSS č. j. 6 Ads 10/2023-46 nebude důvodná a že jde o „zjevně bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva“ ve smyslu § 18c odst. 5 zákona o advokacii, v podstatě výlučně na judikatuře Nejvyššího správního soudu a jediném usnesení Ústavního soudu, které se navíc netýká obdobných rozhodných okolností, jako je tomu ve věci stěžovatele. Takovýto závěr ale nebylo možné učinit bez toho, aby byl založen na odkazu na ustálenou judikaturu Ústavního soudu jednoznačně dopadající na obdobné rozhodné okolnosti, o jaké jde ve věci stěžovatele. Pakliže tomu tak nebylo, žalovaná v rozporu s § 18c odst. 1 a 5 zákona o advokacii nevyhověla žádosti stěžovatele.

[27] Zbylé námitky, které směřovaly vůči samotnému posouzení věci správními orgány a soudy, nebyly rozhodné pro přezkum napadeného rozsudku, protože se jimi Nejvyšší správní soud nezabýval. V napadeném rozsudku byla řešena výlučně otázka, zda byly splněny zákonné podmínky, za nichž mohla žalovaná nevyhovět žádosti stěžovatele o určení advokáta.

IV. Závěr a náklady řízení

[28] Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná, a podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil rozsudek městského soudu. Podle § 110 odst. 2 písm. a) ve spojení s § 78 odst. 1 a 4 s. ř. s. zrušil i rozhodnutí žalované a věc jí vrátil k dalšímu řízení, neboť již v řízení před krajským soudem byl důvod pro tento postup. Žalovaná bude v dalším řízení vázána právním názorem vysloveným v tomto rozsudku [§ 78 odst. 5 ve spojení s § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s.].

[29] Podle § 110 odst. 3 věty druhé s. ř. s. platí, že zruší-li Nejvyšší správní soud rozhodnutí krajského soudu i rozhodnutí žalovaného, rozhodne i o nákladech řízení, které předcházelo zrušenému rozhodnutí krajského soudu.

[30] Podle § 60 odst. 1 s. ř. s., který se v řízení o kasační stížnosti uplatní na základě § 120 s. ř. s., má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl.

[31] Procesně úspěšný stěžovatel byl v řízení před krajským soudem i Nejvyšším správním soudem zcela osvobozen od soudních poplatků, nebyl zastoupen advokátem a neuplatnil ani jiné náklady řízení, které by mu měly být nahrazeny. Kasační soud mu proto náhradu nákladů řízení o žalobě a o kasační stížnosti vůči žalované nepřiznal. Žalovaná nebyla ve věci úspěšná, což znamená, že nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 9. ledna 2025

Mgr. Aleš Roztočil
předseda senátu